

ТАРБУЗ

Номи илмӣ *Citrullus lanatus*

Бузургтарин истеҳсолкунанда Хитой

Бузургтарин Содиротчӣ Испания

Бузургтарин воридотчӣ ИМА

 Олмон

Тарқиби тарбуз асосан аз об иборат буда, он иахмин **92** фоизи онро ташкил мекунад, дар айни замон он миқдори зиёди маводҳои ғизоиро дорост. Ҳамчунин бой аз витаминҳои **A**, **B6** ва **C**, ликопен, антиоксидантҳо ва аминокислотаҳо аст. Ҳатто миқдори калий ҳам мавҷуд мебошад. Гайр аз он, он равшан надорад ва сатҳи натрий хеле паст аст. Як пиёлаи **40** калория дорад.

Зиёда аз **50** навъи тарбуз мавҷуд аст, аммо дар байни онҳо тафовути бузурге нест.

Дар вилояти Хатлон тарбуз ба таври оммавӣ парвариш карда мешавад. Навъи маъмултарини он **Crimson Sweet** мебошад. Ҳосилнокӣ баланд аст - **10** кг / м². Он зуд пухта мерасад ва ҳамчун растани барвақтӣ ҳисобида мешавад. Ба хокҳои хушк тобовар аст.

Назари оморӣ

ҲОСИЛИ УМУМИИ ТАРБУЗ ДАР ВИЛОЯТИ ХАТЛОН

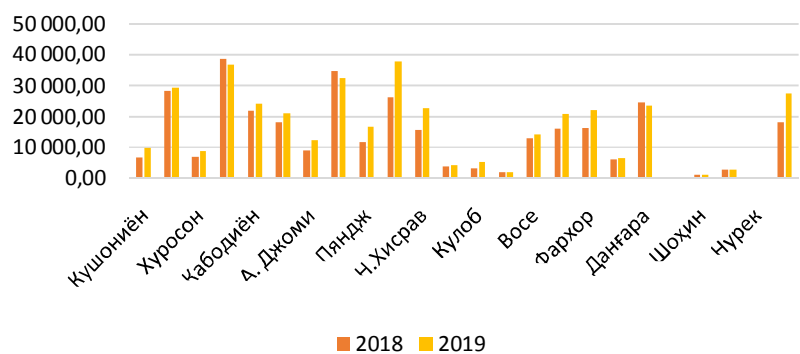
2018

329 ҳазор тонна

2019

411 ҳазор тонна

Ҳосили тарбуз дар ноҳияҳои вилояти Хатлон (тонна)

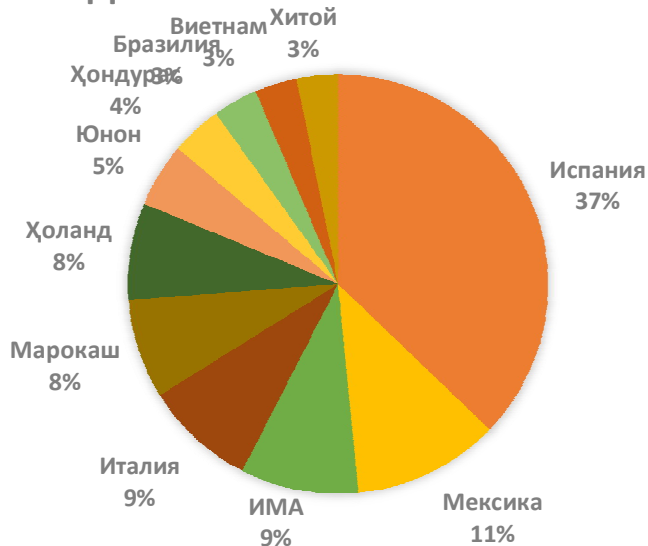
СОДИРОТИ ТАРБУЗ АЗ ТОҶИКИСТОН (ҳазор доллари ИМА)

Воридотчиён	2015	2016	2017	2018	2019
Чаҳон (Маҷмӯъ)	2	14	85	29	25
Литва	0	0	0	0	12
Қирғизистон	0	1	12	0	5
Афғонистон	2	13	72	29	4
Украина	0	0	0	0	3
Федератсия Русия	0	0	1	0	0

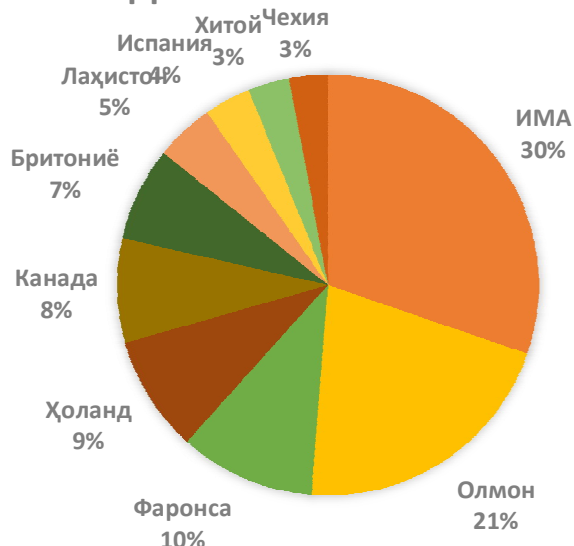
СОДИРОТИ ТАРБУЗ АЗ ОСИЁИ МАРКАЗИ (ҳазор доллари ИМА)

Содиротчиён	2015	2016	2017	2018	2019
Осиёи Марказӣ (маҷмӯъ)	1125	1238	2474	3199	7433
Қазоқистон	879	1129	1922	2302	6220
Ўзбекистон			119	811	1043
Қирғизистон	115	7	190	35	97
Турменистон	129	88	158	22	48
Тоҷикистон	2	14	85	29	25

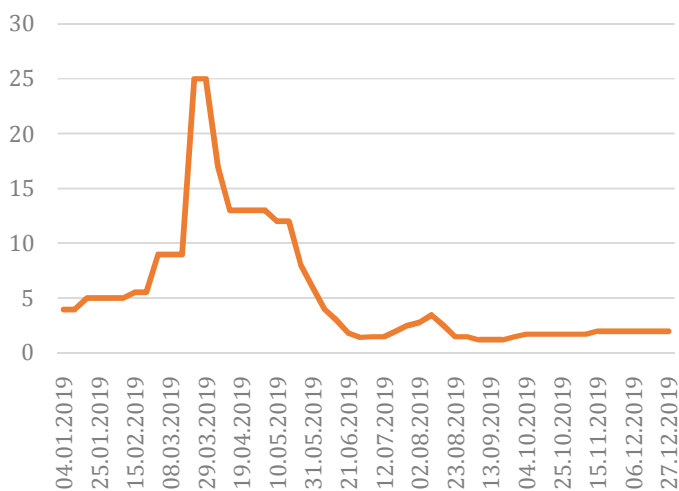
СОДИРОТЧИЁНИ АСОСИИ ТАРБУЗ

ВОРИДОТЧИЁНИ АСОСИИ ТАРБУЗ

Нархи тарбуз дар Тоҷикистон (соли 2019 - сомонӣ)

Омилҳо, ки ба нархи тарбуз таъсир мерасонанд:

- Арзиши корқард
- Арзиши нигоҳдорӣ дар сардхона
- Арзиши ҳамлу нақл
- Арзиши меҳнат ва масолеҳи бастабандӣ
- Хароҷоти истеҳсолӣ: меҳнат, механизатсия, нуриҳо, инсектисидҳо, пестисидҳо, гербисидҳо, арзиши сӯзишворӣ ва қувваи барқ
- Назорати алафҳои бегона

Мавсими тарбуз дар ҷаҳон

Камтар						Зиёдтар
--------	--	--	--	--	--	---------

Кишвар	Ян	Фев	Март	Апр	Май	Июн	Июл	Авг	Сен	Окт	Ноя	Дек
Сурия					■	■	■	■	■	■		
Филипин			■	■	■	■	■					
Юнон					■	■	■	■				
Мексика							■	■	■	■		
Италия					■	■	■	■				
ИМА								■	■	■		
Туркия						■	■	■	■			
Аргентина	■	■	■							■	■	■
Испания				■	■	■	■	■	■			
Тайланд	■	■	■	■							■	■
Миср					■	■	■	■				

Талаботи бозори содиротӣ

Талаботи воридот аз кишвар ба кишвар фарқ мекунад. Бинобар ин, дар қисми зерин муълумоти умумӣ пешниҳод шудааст, ки ҳангоми содироти тарбуз ба назар гирифтани зарур аст, аз ҷумла:

Ҷамъовариҳои дурусти ҳосили тарбуз

Пухта расидан (Созревание) ва ҷамъоварӣ

- Одатан, ҳангоми аз сафед ба ранги зард бубаддал шудани қисмати поёнии тарбуз ва ҳадди аққал се гул дар ҳар ду тарафи тарбуз хушк шуданаш, пухтарасида ва тайёр барои ҷамъоварӣ ҳисоб меёбад. Тарбуз пас аз кишти тухмӣ тақрибан 85 то 90 рӯз ва пас аз 40 то 45 рӯзи гул пайдо шуданаш пухта мерасад.
- Якҷанд нишондиҳандаҳои гуногуни камолотро барои муайян кардани вақти ҷамъовариҳои меваи тарбуз истифода бурдан мумкин аст. Тарбуз бояд ҳангоми пурра пухтани ҳосил ҷамъоварӣ карда шавад, то ки ба бозор меваи хушсифат расида равад. Пас аз қандан, тарбуз ранги дохилоро инкишоф намедиҳад ва ҳамчунин, миқдори шакар низ зиёд намешавад.

Анбор – Нигоҳдорӣ

- Тарбузро дар ҳарорати 10-15 °С нигоҳ доред. Ҳарорати беҳтарин 12 °С мебошад. Агар тарбуз аз яхдон гирифта шавад, занҷири сардро вайрон накунед ва дар яхдон нигоҳ доштанро давом диҳед. Тарбуз дар ҳарорати хонагӣ 7-10 рӯз нигоҳ дошти мешавад. Пас аз ду рӯз дар ҳарорати 0 °С мазза ва ранги тарбуз коста мегардад. Яхкунӣ боиси пора шудани пӯст мегардад ва таркибаш мулоиму пӯк мешавад. Пас аз буридани тарбуз, онро печонида дар ҳарорати -12 ва 2 °С нигоҳ доштан лозим аст.

Намнокӣ - 90%

Мӯҳлати истифода – аз 14 то 21 рӯз

Ҳассосият ба этилен - Бо молҳои тавлидкунандаи этилен нигоҳ надоред ва ё интиқол накунед.

Бастабандӣ

Як қатор роҳҳо барои бастабандии тарбуз барои содирот мавҷуд аст. Ҳаҷми барои фурӯши яклухт пешбинишударо дар зарфҳои аз чӯб ё картон сохташуда тайёр кардан мумкин аст. Инчунин, тарбузро алоҳида низ бастабандӣ кардан мумкин аст. Мақсади асосӣ эмин доштани маҳсулот аз зарбаю латҳӯрӣ ҳангоми интиқол аст. Содирот он ба Аврупо аз Тоҷикистон дар қуттиҳои калони то 400 кг борбардор амалӣ шуда буд (дар акс аз тарафи чап):

			
Қуттиҳо махсус барои ҳаҷми зиёд.	Бастаҳои картонӣ	Бастаҳои картони хурд	Бастабандии алоҳидаи тарбузҳо (Туркия)

Стандарти маркетингии Комиссияи иқтисодии СММ барои Аврупо дар бораи маркетинг ва назорати сифати тиҷорати тарбуз (FFV-37) маълумоти дақиқ ва аз тарафи ҷаҳон эътирофшударо, алаҳусус бо мақсади содирот, дар бар мегирад. Дар баробари талаботи бастабандӣ, ҳуҷҷати мазкур инчунин аҳби барои фурӯши тарбуз аҳамияти зиёддоштаро инъикос мекунад, аз ҷумла:

- Талаботи минималии сифат
- Талаботи пухта расидан/камолот
- Гурӯҳбандии (классификатсия) тарбуз
- Калибрченкунии тарбуз
- Пешниҳоди дурусти тарбуз, аз ҷумла талаботи ҳаммонандӣ (однородность) ва бастабандӣ
- Маркировка

Ҳуҷҷати мазкурро аз сомонаи Комиссияи иқтисодии СММ барои Аврупо тавассути линки зерин дастрас карда метавонед - https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/agr/standard/standard/fresh/FFV-Std/Russian/37_Watermelon.pdf

Ҳамлу нақл

Ҳангоми ҳамлу нақли тарбуз бояд омилҳои зеринро ба назар гирифт:

- Нақлиёт: Рефрижератор ё тент (вобаста ба масофа то бозори содиротӣ)
- Муқоисаи нархҳо (ширкатиҳои гуногунро муқоиса кунед ва нархи беҳтаринро дастрас кунед)
- Мошинҳои боркаши дохилӣ ва хориҷӣ.
- Шумораи ронандагон (2 ронанда барои як мошин вақти интиқолро зудтар мекунад)
- Талаботи гумрукии кишварҳои транзитӣ

Ҳуҷҷатгузорӣ

Номгӯи ҳуҷҷат низ аз кишвар ба кишвар фарқ мекунад. Дар поён рӯихати ҳуҷҷатҳое оварда шудаанд, ки ҳангоми воридот ба Аврупо талаб карда мешаванд:

- (i) Маълумот дар бораи содиркунанда ва воридкунанда
- (ii) Ҳисобнома-фактура
- (iii) Тавсифи мол
- (iv) Воҳиди ченак (unit of measure)
- (v) Миқдори мол
- (vi) Арзиши воҳиди (unit value)
- (vii) Арзиши умумии ашё (Total item value)
- (viii) Шартҳои пардохт (The terms of payment)
- (ix) Шартҳои расонидан мувофиқи инкотерм (The terms of delivery according to incoterm)
- (x) Арзиши умумии ҳисобнома-фактура ва асъори пардохт (Total invoice value and currency of payment)
- (xi) Эълумияи арзиши гумрукӣ (Customs value declaration)
- (xii) Сертификати пайдоиш (Certificate of origin)
- (xiii) Ҳуҷҷатҳои боркашӣ (Коносамент, Нишони роҳ, TIR карнет ва ғайра) (Freight documents (Bill of lading, Road waybill, TIR carnet etc)

Талаботи оид ба маҳсулот

Барои ворид намудани мол ба кишвар як қатор талаботҳое мавҷуданд, ки бояд риоя шаванд. Чунин талаботҳо аз кишвар ба кишвар фарқ мекунад. Барои мисол, дар ин варақа талаботи минималӣ ҳангоми воридоти тарбуз барои Иттиҳоди Аврупо пешниҳод шудааст.

- Имконияти пайгирӣ, яъне мавҷуд будани таърихи моли содиротшуда;
- Тамғакоғазҳо
- Стандарти маркетингӣ ва ҳоказо

Қулли онҳо аз тарафи стандарти Global GAP танзим мегардад. Дорандаи ҳуҷҷати тасдиқкунандаи стандарти зерин имкони васеътари содироти моли худро ба бозорҳои Аврупо ва умамн кишварҳои тараққикарда пайдо мекунад.

Талаботи асосӣ дар ҳар замону макон бехатарии маҳсулот барои саломатӣ ва муҳити зист маҳсуб меёбад. Меъёрҳои Иттиҳоди Аврупо дар бораи қоидаҳои санитарӣ ва фитосанитарӣ маҳз ни талаботро дар бар мегиранд, аз ҷумла: назорати пестисид, нитрат, металлҳои вазнин ва ғайра.

Меъёру талабот барои тарбуз:

1. Назорати олудагии маводи хӯрокворӣ

Сатҳи бақияи имконпазири металлҳои вазнин¹

Сурб	0.20 mg/kg
Кадми	0.050 mg/kg

¹ COMMISSION REGULATION (EC) No 1881/2006 of 19 December 2006 setting maximum levels for certain contaminants in foodstuffs (Text with EEA relevance)

2. Сатҳи бақияи имконпазири пестисидҳо²

Пестисидҳо	Mg/kg
Abamectin (sum of avermectin B1a, avermectin B1b and delta-8,9 isomer of avermectin B1a, expressed as avermectin B1a) (F) (R)	0.01
Carbofuran (sum of carbofuran (including any carbofuran generated from carbosulfan, benfuracarb or furathiocarb) and 3-OH carbofuran expressed as carbofuran) (R)	0.01
Diazinon (F)	0.01
Dimethoate	0.01
Fenvalerate (any ratio of constituent isomers (RR, SS, RS & SR) including esfenvalerate) (F) (R)	0.02
Metalaxyl and metalaxyl-M (metalaxyl including other mixtures of constituent isomers including metalaxyl-M (sum of isomers)) (R)	0.2
Oxamyl	0.01
Cyprodinil (F) (R)	0.6
Imidacloprid	0.2
Thiamethoxam	0.15

Албатта иттилооти дар боло овардашуда танҳо як қисми маълумоте мебошад, ки содиротчӣ бояд ба назар гирад. Маълумоти дигар, илова бар ин, СФС, ки ба назар гирифтани зарур аст, дар бораи дастрасӣ ба бозори воридот, аз ҷумла тарифҳои гумрукӣ, бочҳои воридотӣ, андозҳои дохилии кишвари воридкунанда ва ғ.

² Базаи <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/>

Сарчашмаҳои Иловагӣ барои маълумот

Global GAP

Вебсайти расмии Global GAP: <https://www.globalgap.org>

Маркази Идоракунии Сифат (МИС), ширкати ватаниест, ки ба хоҷагиҳои деҳқонӣ оид ба ба даст овардани сертификати Global GAP машварату маслиҳатҳои муфидро дастрас мекунад. Барои тамос:

Website: <http://qmc.tj/>

Telephone: +992 888 00 37

Email: info@qmc.tj

Стандарти маркетингии UNECE FFV-37

Ҳуҷҷати зеринро тавассути саҳифаи зерин дастрас кардан мумкин аст:

https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/agr/standard/standard/fresh/FFV-Std/Russian/37_Watermelon.pdf

ИТС Воситаҳои таҳлили бозор - <https://marketanalysis.intracen.org/en> (Навигатори глобалӣ барои тамоми мавод, ИТС)

Боз як сарчашмаи васеи иттилооти оид ба таҳлили бозор ин платформаи ИТС мебошад, ки маълумоти зеринро дар бар мегирад:

Trademap - <https://www.trademap.org/> - дорои маълумоти оморӣ оид ба воридот ва содироти ҳама намуди маҳсулот.

Market Access Map - <https://www.macmap.org/> - дорои маълумот дар бораи тарифҳои гумрукӣ ва дигар талаботи танзимкунандаи кишварҳои воридкунанда

Market Price Information - <https://mpi.intracen.org/home> – дорои маълумоти вақти воқеӣ дар бораи нархи молҳои гуногун дар тамоми ҷаҳон.

Global Trade Helpdesk - <https://globaltradehelpdesk.org/en> - дорои маълумот дар бораи талаботи воридотии кишварҳои воридкунанда. Ба ин монанд, Иттиҳоди Аврупо платформаи шабеҳе дорад, ки ба кишварҳои алоҳидаи ИА равона шудааст. Ин платформаро тавассути истиноди зерин дастрас кардан мумкин аст:
<https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/>

Trade Portal - <https://taitrade.tj>

Портали зерин ниҳояд муфид буда, дар он тамоми маълумоти зарурии ба Тоҷикистон рабтдошта оварда шудааст. Портали кунунӣ ҳамаи марҳилаҳои бозор, ки бояд ҳангоми содироти маҳсулот андешаида шаванд, бо шумули маълумот барои тамос бо сохторҳои марбутатаи дахлдор, шарҳ медиҳад.

Сарчашмаҳое, ки дар ин таҳияи ин маълумотнома истифода шуданд:

1. Кумитаи давлатии омили Ҷумҳурии Ўзбекистон - <https://stat.uz/ru/164-ofytsyalnaia-statvstyka-ru/6592-selskoe-khozyajstvo>
2. Кумитаи миллии омили Ҷумҳурии Қирғизистон - <http://www.stat.kg/ru/statistics/selskoe-hozyajstvo/>
3. Вазорати иқтисодиёти Ҷумҳурии Қазоқистон, Кумитаи омор - <https://stat.gov.kz/official/industry/14/statistic/8>
4. Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - <https://www.stat.tj/>
5. East-fruit.com – Нархи миёнаи тарбуз дар Тоҷикистон - East-fruit.com
6. ITC Market Analysis Tools: <https://marketanalysis.intracen.org/en>
7. UNECE Marketing Standards - https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/agr/standard/standard/fresh/FFV-Std/Russian/37_Watermelon.pdf
8. COMMISSION REGULATION (EC) No 1881/2006 of 19 December 2006 setting maximum levels for certain contaminants in foodstuffs (Text with EEA relevance)
9. Базаи <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/>